

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők

Sütő Kálmán esperes 1836—1914.
Dr. Bartha Béla jogtanár 1861—1914.

Két nevezetes halottja érkezett e héten a debreceni kollégiumnak s vele az egyetemes magyar református egyháznak.

Az egyik *Sütő Kálmán*, a beregi egyházmegye séniora, a főiskolai igazgató tanács tagja, a Ferencz József-rend lovagja, ki sikerrel megfutott szép és boldog pálya után, késő vénységben, lelki-testi tehetségeinek zavartalan élvezetében, övéinek, egyházának s egyházmegyéjének szeretetétől és tiszteletétől környezve hajtotta le fejét a halálos álmra.

A másik *dr. Bartha Béla* volt eperjesi, pataki, debreceni s utóbb selmechányai akadé-
miai tanár, tudós író, lapszerkesztő (a Debreceni Protestáns Lapunknak is viselte nehéz szer-
kesztő-kiadói részét), ki 53 éves korában már évekkel ezelőtt a pálya közepén letörve, kény-
szerű nyugalomba vonulva, részben el is feledve, egyedül csak szerető övéitől takargatva vé-
gezte be életét.

Ime a pályák is pálmák.

Ime a különbség a lelkész és tanár élete között.

Az egyik az Ilyés palástját hordja, próféta ugyan, de az öröksége a szelid és jámbor gyülekezet, az ő munkatere a kies völgy és az ő nyája a hívek, akik évről-évre jobban össze-
szoknak a főpásztorokhoz és még elesett öregségében is megbecsülik.

A másakra a Nenus vérével megitatott ing adalott, a tudás emésztő szenvedelme, amely-
ből aki minél többet iszik, annál többet szomjazik. Az ő sorsa a magasban lakozás, a meredély,
az elhagyatottság s hivatásában hasonlatos azon havasi kútfőhöz, melyről az távozik el legelébb,
aki legjobban felüdült cseppjeitől. Az ő hallgatói folyvást jönnek és mennek s akkor hagyják
el őt, midőn már hozzá szoktak és ha egyszer elhagyták, soha meg nem esméri őt. És az
ő munkabére? Hát az is olyan volt eddig, hogy egy olyan tehetségnek, amilyen *dr. Bartha*
Béla is volt, három híres iskola után is a negyedik helyen kellett azt megkeresnie.

Most már igazán megtalálta a sírban, ahol megpihene, Uránál, Istenénél, aki örök juta-
lomra s boldogságra várja, a beregmegyei jó öreg pásztorral együtt, aki már életében is boldog
vala. Most mind a ketten egyenlők a sorsban, ahová változatos pálya után jutottak, mindnyájunk
jó emlékezetében, amelyet nemes életökkel kierdemeltek és a kegyelemben, amely örök napjával
beragyogja őket.

Szabad a vásár!

A tiszáninneni református egyházkerület január 15-iki közgyűlése, az egész vonalon, a be nem avatottak között, nagy meglepetést okozott.

Mindenekelőtt Dókus Ernő főgondnok meleg hangon paréntálta el dr. Antal Gábor elhunyt dunántúli püspököt, a temetésre küldöttek mentek.

Majd beszámolt a szavazatbontó bizottság az egyházkerületi papi tanácsbírói állásra beérkezett szavazatokról, s miután senki általános többséget nem kapott, új választás alá bocsáttattak Komjáthi Gábor ungvári és Ruszkai Gyula jánosii lelkészek.

A püspökválasztásról is beszámol a küldöttség, illetve bizottság, általános többség nincs; szűkebb körű választást a szavazatbontó bizottság, — úgy mond, — nem rendelhetett el azért, mivel úgy Radácsi György, mint Révész Kálmán kéri a szűkebb körű választásból való kihagyásukat; ezt, mint egyéni jogot, honorálta is az egyházkerület: de ennek határozati kimondása — sürgetés ellenére — elmaradt. Ezután következtek az indítványok: Bizony Ákos egyházkerületi főügyész azon az állásponton volt, hogy a visszalépéseknek helyt adni nem lehet, mert ennek törvényes alapja nincs! Teljesen új választást sem lehet elrendelni, mert ez a legtöbb szavazatot nyert egyéneknek. Tüdős Istvánnak szerzett jogait sértene; egyedül helyes, ha a két legtöbb szavazatot nyert egyén közt a pótválasztás elrendel- tetik.

Dókus Gyula szerint, mivel Radácsi és Révész visszaléptek, nincs mód arra, hogy a pótválasztást elrendelhessek; új választásnak nincs helye, mert ezt megsemmisíteni nem lehet, mert ez szabályszerűen folyt le és semmiféle törvénytelenység nem történt, tehát ő kéri, hogy Tüdős István megválasztott püspöknek jelentessék ki.

Dr. Buza László mindenben osztja Dókus Gyula felfogását. Viszont Nagy Ferenc, miskolci polgármester a Bizony Ákos felfogását támogatja.

Én azonban úgy gondolom, hogy józan gondolkodású embernek el kell ítélni, bármely téren történik is az, ami elítélendő, a mi magyar társadalmunk számtalan esetben adott már kifejezést annak, hogy a kortérióit elítéli s harcol ellene kifejtett erővel, hogy a szabad meggyőződés elve kifejezést nyerhessen, minden téren, de különösen ott, hol megfontolandó választásról vagy szavazásról van szó.

Én részemről elítélendőnek tartottam azt a közön- séges életben, a múltban, elítélem a jelenben is. Ez az átkává vált rossz szokása a magyar közéletnek azonban nem maradt kint a politikai társadalom keretében, hanem áthurcolódott ez az egyházi térre is, s áldatlan működését kifejtette a múlt püspök- választásnál, s minden erejét kifejtette jelenleg eddig is; nagyon szép, midőn az egyház iránti szeretet vezérli az egyes ténykedőket, hogy jelöltjeiket győ- zelemre segítsék, de midőn a presbiterium kortes- tanyává aljasítottatik, s esetleg a pap ellen történik

a leszavazás, az nem felemelő arra az egyénre, aki erre jelöltje érdekében vállalkozik, sem arra, akire így pressióból leszavaztak, sem magára az egyházra, mert káros hatását előbb-utóbb ez érzi meg.

A jelenlegi, újból elrendelt püspökválasztásnál én arra kérném az irányadó egyéneket, hogy hagyják el — kik eddig gyakorolták — azt a rossz szokást, sem gyenge nyomást, sem erőszakot ne alkalmazzanak, mely senkit ki nem elégít, hanem hagyják szabadon megnyilatkozni az egyes presbiteriumokat, hadd legyen ez a választás tiszta s ment minden pressiótól, így lesz áldást hozó kerületünkre a választás, bárkit érjen ezen kitüntetés, csak így nyugod- hatnak bele jó szívvel a választó egyházak.

Mellétei.

Bartha Béla.

Január 26-án, Tiszafüreden egy tragikusan vég- ződő életnek utolsó lángja lobbant el. Bartha Béla halt meg e napnak egyik esti órájában, aki áldásos életében, előbb az ág. evangélikus, majd a református egyházat szolgálta, előbb mint eperjesi, utóbb mint pataki és debreceni jogtanár; és végül az államot, ugyanilyen minőségben a selmecbányai erdészeti és bányászati főiskolán — és mindvégig, minden minő- ségében a magyar liberalizmus és kultura ügyét.

Az ő élete kiváltságos gazdagságú élet volt, amelyet nem lehet egyszerűen foglalkozási körének megnevezésével jellemezni, mert sokoldalúsága és gazdagsága miatt ennek a foglalkozási körnek a meg- állapítása is nagyon nehéz.

A legeggyetemesebb érdeklődésű, a legtartalma- sabb emberek egyike volt ő. Ha elemezni akarnók, nem tudnók hol kezdeni. Ebben a percben meg éppen lehetetlenség az ő szellemi képének megfestése, amikor szavaink könyeinkbe fúlnak és a könyvek elhomályo- sítják tiszta látásunkat.

Egyetemes műveltségét csudáljuk-e jobban, vagy részletekben való szokatlan gazdagságát? Tudásá- nak alaposságát-e, vagy feltűnően nagy nyelvisme- retét? A fáradhatatlan munkást, vagy a franciás könnyedségű, szellemes coseurt? A józanul számító bölcsét, vagy az olvadó, nemes szívű barátot? A szabadelvű eszmék tollharcosát, vagy szűkebb egy- házi érdekeink minden áldozatra kész szóvivőjét?

A modern nyelvek közül olvasott és beszélt olaszul, németül, angolul és franciául. Szellemének csodálatos befogadó és reprodukáló képességét éppen ez is mutatja. E világnyelveket az egyszerű atyai hajlékban, egy falusi paróchia igénytelen csöndjében és Patakon tette sajátjává. Itt mint jogász, az akkor férjével együtt keresztül utazó Munkácsynét a jogász- ifjúság nevében franciául üdvözli. És e nyelveket,

MANDEL LIPÓT cipő árúháza Piac-u. 28.

Bevésett egység-árak: 12'—, 16'—, 20'—, 24'— korona.

sokáig ifjú lelkének komoly lángolásával, irodalmaik tanulmányozására használta fel. Birtokomban van Manzoni híres regényének, I promessi sposinak egyik régebbi kiadása, mely nekem is épp azért oly becses, mert ő olyan nehezen vált meg akkor tőle. Irodalom-szeretete az érintkező területekre is átragadta, lelkes műbaráttá tette. Kisvárosi elzártágában műkedvelősködéssel elégitette ki színészetkedvelését; többször gyűjtött maga körül műkedvelő színjátszókat és ő maga is igazi művészi ráteremtéssel játszott és alakított, olykor nehéz, többnyire kómikus szerepeket. Ezt csak az ő kedélyének gazdagságára, műveltségének széles alapjaira hozom fel például.

Amilyen mélyen volt alapozva az ő műveltsége, olyan alapos volt a szaktudása is. A három jogakadémián, ahol szolgált, az általa betöltött különböző katedrákon úgyszólván az összes jogi tárgyat végig tanította. És ez ránézve az alapos áttanulmányozást is jelentette. Nemcsak gazdag szakkönyvtára tanúskodik erről, hanem különböző szakokba vágó, értékes tanulmányai, fordításai és utolsó, nagy munkája, az ő pénzügytana. De máskülönben is a leglelkiismeretesebb tanárok egyike volt. Ezen a téren pedig az ilyen gazdag szellemű embereket sok kísértés fenyegeti, főleg ha az előadókészség is oly feltétlenül hatalmában áll valakinek, mint Bartha Bélának. Ő nem csábította el magát. Előadásait lelkiismeretesen megszóvegezve, mindig kidolgozta. Sőt újból és újból átdolgozta, amint egy-egy tárgyba magát mélyebben beleélte.

A közélet terén legnagyobbnak láttam, mint a mi protestáns érdekeinknek és a szabadelvű eszméknek a harcosát. Ároni családból származott; ez sokat megmagyaráz. De a Bartha egyházszeretetének a magyarzásához még ez sem elég. Csak egy példát hozok fel erre. Az egyházpolitikai harcok idején lapot indít, az Őrállót. Kettős célja volt ezzel: a már ekkor fellépő klerikális reakció elleni küzdelem, s ezzel szemben egyházi érdekeinknek politikai megvédése hírlapi fegyverekkel és másfelől a prot. körök megnyerése az egyházpolitikai reformoknak. — Ideálja, célja, ábrándja protestáns közönségünk ama vágyának kielégítése volt, hogy legyen egy olyan napi lapunk, melynek iránya egyaránt protestáns és szabadelvű. Mert ő e kettőt egynek látta. Úgy tervezte, hogy kicsiben kezdi, hetenként és vidéken háromszor megjelenő, de nivós ujsággal, amely a fejlődés természetes útján majd fővárosi nagy napilappá növi ki magát. Legszebb éveit és jelentékeny vagyont áldozott fel ennek az eszmének. Sajátjából tette le a kauciót, sajátjából fedezte évenként a vállalat tetemes deficitjét. Éjjelét nappallá téve, egy hatalmas energia minden gazdagságát hozta áldozatul, hogy hatalmas, erős és gazdag liberális és protestáns közvéleményt és öntudatot teremtsen. Kevesen értették meg; anyagi segítséget sehonnan nem nyert; többen egyszerűen versenytársat láttak lapjában, mások meg csak az előretörő ambíciót, az egyéni szereplési vágyat

keresték indítékai közt. Végre, mikor egy élet minden keresményét és még a jövő reményeit is beleölte, be kellett látnia a vállalkozás sikertelenségét. Felhagyott vele.

Pótolnia kellett az elveszetteket. Gyöngéden szeretett családjának — úgy érezte — vissza kell adnia, amit tőlük elvéve, eszményeinek oltárán feláldozott. Tette vágyása, munkához lekötő szenvedélye, minden erőt megőrlő lázas munkásság sodrába szédítette. Egyszerre volt tanár, a debreceni főiskola összes gazdasági ügyeinek előadója és a közigazgatási tanfolyam tanára és igazgató-helyettese. Éjjeltől, úgyszólván éjjelig dolgozott. Hírlapjait az utcán futotta át; kiterjedt levelezését étkezés közben végezte; napali órákon kenyeret adó foglalkozásai után járt; éjjel tanult s előadásait gazdagította és könyveit írta.

És milyen szeretet lakott ebben az emberben! Házánál mindig volt egy-két elhagyott gyermek, akikről tehetségük szerint mindvégig hűségesen gondoskodott. A Patakon megfordult vándorszínészek is sok kedves dolgot tudnának az ő nemes szívről beszélni. A Barthaék kaláccsal s minden más földi jóval tele rakott nagy kosarai gyakran varázsoltak terített asztalt az otthontalanul bolyongók diákosan egyszerű vagy még annál is szegényesebb szobájába. A jótékonyágban megértő, nemes szívű nejevel, Lipcsey Margittal, szinte egymástól titkolózva versenyeztek a megszorultak felségítésében. Szeretők nem ismert társadalmi korlátokat. Paraszt gyerek és úri árva, az anyagi küzdelmek zátonyán hajótörött barát és távolabb álló idegen, ha egyszer sorsa közellükbe hozta, egyaránt érezték ennek a két krisztusi szívnek áldást hozó, könyeket szárító, ápoló melegését.

Bartha Bélának életeleme, valóságos szenvedélye volt az áldozatra kész jóság és a munka. A kettő együtt égette pusztíthatatlannak látszó életerejét. Selmechányán már betegeskedni kezdett. Éveken át kínoztá valami makacs gyomorhaj. Hatalmas fizikum összeesett. Körülbelül két éve, a teljes szellemi megrokkolás is bekövetkezett. Akinek lelke örökké a világosság fényében úszott, az örök sötétség marta-léka lett; akinek lelke az örök tevékenység lázában égett, a teljes téltelenség szenvtelenségébe süllyedt.

A hosszú haldoklásnak az ifjúkori boldog álmok földjén, Tiszafüredén lett vége. Az élet fájáról, a lassú, szenvedéses hervadás egy tömött, gazdag virágot szakított le, amely bármennyi illatot terjesztett is maga körül, éppen szirmainak sokrétű gazdagsága miatt soha sem nyílhatott ki teljes pompájában.

Mitrovics Gyula.

A tiszadadai községi iskola.

Kincses Debrecen városából ideális lelkű, nagy műveltségű, előkelő társadalmi állású urak hirtelen egy ütött-kopott tanyai iskolával kerülnek szembe,

Református zsoltárok és imakönyvek

bárhon hirdetett áron a
legszebb kivitelben kaphatók

CSÁTHY FERENCZ
Debreczen legrégebbi

Vidéki megrendelések gyorsan
és pontosan eszközöltetnek.

könyvkereskedésében.

amelynek külsejével a mostoha idő kegyetlenül bánt el; lelkökben ott zsong még a *Debrecen város által* épített új, modern iskolák képe és a fogalom azonosságának gondolata önkénytelen összehasonlítás folytán kiváltja bennök a kényeskedő, keilemetlen érzést. Egészen természetes.

Nem is válaszoltunk akkor, egyrészt, mert az egész téves információ vagy felületes megfigyelésen alapuló magánvéleménynek tartottuk; másrészt, mert a kritikát gyakorló személyek iránti tisztelet a cáfolattól visszatartott. Elszenvedtük szomorúan a Debreceni Protestáns Lapban megjelent cikk éles ostorcsapásait. De most már, miután a lesújtó kritika a legfelsőbb helyről, szeretett főpásztorunk ajkáról, az egyházkerületi közgyűlésben hivatalos formában is elhangzott (l. egyházkerületi jegyzőkönyv 1913 nov. 19–21., 465. sz., 21. lap), még pedig a szálnalmas külsőről a belsőre, a felügyeletre és szellemi életre is átvitetett, kénytelenek vagyunk mi is elmondani védelmünkre a következőket.

Az az ütött-kopott, hámlott vakolatú tanyai iskola csak annyiban községi, amennyiben a gazdag uradalmak helyett irgalomból a szegény község volt kénytelen az uradalmi cselédek gyermekeinek iskolát állítani.

Tiszadada község határában ugyanis négy egymással összefüggő, hatalmas földbirtok fekszik: kettő a debreceni református kollégium, egy gr. Edelsheim-Gyulai Lipót, egy pedig újabban (az iskolaállítás után) gróf Vay Gábor tulajdona. Mindenik tanyában nagyszámú cselédség van alkalmazva, de különösen népes a kollégium egyik tanyája, a Kálvinháza, úgyannyira, hogy az illetékes faktorok, a tanyai iskolaköteles gyermekek nagy számára való tekintettel, szükségesnek látták egy iskola felállítását már 1905-ben. Fölvívták erre az érdekelt nagybirtokosokat, de egyik sem mutatkozott hajlandónak. Nem, még a debreceni kollégium sem (l. Gazd. tan. jegyzőkönyve, 1907 márc. 20., 313. sz. tárgy).

A népoktatási törvény 42. §-a szerint tehát e kötelesség Tiszadada községre hárul. A községi képviselőtestület 1908 ápril 30-án tartott rendkívüli közgyűlésén megállapítja ugyan, hogy a kérdéses iskola felállítására és fentartására anyagi ereje nincs, mindazáltal a törvény rendelkezésének engedve, az érdekelt nagybirtokosok hathatós támogatása reményében az ügyet magáévá teszi. Tárgyalásokat kezd a segélyezésre vonatkozólag gróf Vay birtokelődjével és gróf Edelsheim-Gyulai urakkal, valamint a debreceni kollégiummal. Az első kettő a kérésre nem is reflektál, a harmadik, a kollégium elhatározza, hogy az iskola és tanítói lakás céljaira az iskola fennállásának tartamára kijelöl 800 □-ölnyi területet; „...sajnálattal kénytelen azonban ismételt kinyilatkoztatni, hogy az iskola felállításához és fentartásához jelen anyagi körülményei között semmi más segítséggel hozzá nem járulhat, illetőleg a hozzájárulást fenntartó testületének, az egyházkerületi

közgyűlésnek nem javasolja“ (l. Gazd. tan. jegyzőkönyve, 1908 június 10., 499. sz. tárgy). — A többi balladai hézagossággal: „...közigazgatási bizottság: sürgető parancs...; 10,000 koronás kölcsön...; versenytárgyalás...; lázas építkezés...; tanítás. És mindez $\frac{3}{4}$ esztendő lefolyása alatt.

Ez a tiszadadi községi iskola megszületésének a historikumja.

És most kérdelem, kit terhel a felelősség, hogy a sok meddő tárgyalás miatt az iskolaépítés a tizenkettedik órára maradt? Hogy nem volt idő a terv alapos kidolgozására? Hogy nem lehetett várni alkalmas időt az építkezésre? Hogy csak rossz vályoganyagra telt? Hogy ezek miatt három év leforgása alatt olyan szánandó állapotba jutott *külsőleg* az iskola, mintha három század viharzott volna el felette?

A frissen rakott nyers fal rohamosan kezdett összeszállni, a vakolat kívül-belül felhámolt és lassan-lassan lehullott. Az iskolafenntartó község szomorúan figyelte e természetes processust, de semmit sem tehetett ellene mindaddig, míg az magától be nem fejeződött. Igaz, hogy ütött-kopott, vedlett falaival az iskola nem elégítette ki az ember művészi szép után sóvárgó lelkét, de aki a falusi viszonyokkal, a vályog-építés természetével valamennyire ismerős, nem igen ütközött meg rajta. A gyógyuló nyílt seb is csunyább a laikus előtt, mint a friss.

Az iskola külső képe ezek szerint az iskolafenntartó abszolút negligenciáját látszott hirdetni és éppen ezért nem igen vettük zokon, ha valaki a felületen szemlélődés után szemünkre vetette azt, mert éreztük, hogy az iskolafenntartót mulasztás nem terheli.

Sokkal érzékenyebben érintett bennünket az a körülmény, hogy a debreceni urak az iskola szálnalmas külseje után kifejeződött és az iskolafenntartóra, mint láttuk, éppen nem hízelgő véleményeket az iskola belső életére s a felügyeletre is áttelepítették. Pedig ha a vád igaz volna, még akkor is mentségünkre szolgálna az, hogy Tiszadada községtől a szóban forgó iskola éppen 9 km. távolságra van s még hozzá olyan közlekedési úttal összekötve, amelyenről csak a Vas Gereben regényeiben olvashatunk.

Az iskola közvetlen felügyeletét a községi iskolaszék gyakorolja. Ennek tagjai a református és róm. kath. lelkész, a községi jegyző és bíró, a református igazgató-tanító és még három, a tanügy iránt szívvel-lelkevel lelkesedő tekintélyes gazda, akiknek mindegyike fáradságot, vesződést, munkát nem sajnálva, egymással versenyezve iparkodik ezt az ifjú korát élő nemes intézményt izmosítani. Erről bárkit okmányokkal győzhetünk meg, vagy pedig ha bennünket kompetenseknek el nem ismer, érdeklődjék az iskola felsőbb hatóságainál ebben az irányban, akiket az iskola belső és külső életében előforduló minden apró mozzanatról azonnal pontosan informálni szoktunk.

Süldő diák koromban gyakran megfigyeltem, hogy a faluból felvetődő szűrös-gubás atyafiak min-

KÉSZÍT:

minden a fényképészeti szakmába vágó művészi munkákat műtermen kívül is. ↔

Kozmann és Társa

fényképészeti, festészeti és fényképnagyítási műterme ↔ Debrecen, Piac-utca 44. szám. Ujfalussy-ház. ↔

FELVÉTELEK:

egész nap (vasár- és ünnepnapon is) minden időjárásban; művilágítás mellett este 7 óráig.

dig az utca közepét keresik. Hiába volt a síma aszfalt-járda, ha találkoztunk, csakhamar azon vettem észre magamat, hogy én is ott bukdácsolok velök a göröngyös úton; vontá őket valami titkos delejes erő. Végül arra a konkluzióra jutottam, hogy a durva lelkület okozza ezt: nincs érzékök a szép és jó iránt. Pedig vaskos tévedés útvesztőjébe kerültem, mert ahogy kérdést intéztem e tárgyban az egyikhez, így felelt: „Nem tudunk mi az aszfalton járni, öcsém, mert nem vagyunk hozzá szokva“.

Nekünk is most városi mértékkel mértek.

Nem, uraim, a tiszadadai községi iskola nem a *kultúra tagadása*, hanem a nemes kötelesség teljesítése elől elhúzódo nagybirtokosok testet öltött lelki-furdalása, kísértő hazajáró lelke. Annak bizonyítéka, hogy a szociális jelszavak csak üres frázisok, de még nem itatták át a társadalom felső rétegeit. Kialtó példa arra, hogy a jótékonyosság még mindig szereti magát szemérmetlenül bámultatni; mert meg vagyok győződve, hogy a mi iskolánk is bőven talált volna anyagi forrásra, ha nem egy eldugott tanyán, hanem olyan helyen épül, ahol a hiúság érdekszférájába bele esik.

Annyit mindenesetre meg kell jegyezni, hogy a tiszadadai nagybirtokosok közül az iskola iránt legbőkezűbb és leglojalisabb volt mindig a debreceni kollégium. Most is, mikor elhatározta, hogy átveszi a községtől annak további fenntartását; csak az fáj, hogy e lépés megtételére nem a valódi okot, a község szegénységét említi meg, hanem mintha a község hányagságával maga rugta volna ki önmaga alól az iskolafenntartás erkölcsi alapját, mint mikor a rossz szülőt megfosztják a gyermekek feletti hatalomtól. E felfogás ellen az elmondottak alapján a legnagyobb tisztelettel ugyan, de a leghatározottabban tiltakozunk. Tiszadada.

Orosz Tamás,
községi iskolasz. jegyző.

*

A cikknek, amit az iskola felállítására vonatkozólag elmond, igaza van. De nincsen egyebekre. Az iskola hibás felépítéséért, a célszerűtlen tervért a vállalkozó és a község egyformán felelősök. 10,000 koronáért külön iskolát is fel lehetett volna építeni. Nyáron a megbomlott falakat meg lehetett volna tapasztani s a rendben tartásra az illető, különben derék tanító úr is tehetett volna valamit stb. stb. De mit hánytorgatni idő múltán ezeket? A község meglehet elégedve a kemény kritikával, mert íme elérte azt, hogy a 9 kilométernyire fekvő kényszer-községi iskolától megszabaduljon s ez iskola fentartása s az érte való felelősség a tulajdonost terhelje, aki azért Isten és emberek előtt első sorban felelős.

Jelentéktelen emberek levelei.

(*Epistolae obscurorum virorum.*)

Fordította: Bareza József.

3-ik levél.

Federleser Bernát magister üdvözli Gratius Ortuinus magistert.

„Hejh beh szegény az egér egyedül bészárva lyukában!“ Ezt mondhatom én is magamról, engedelmével, tiszteletre méltó férfiú; mert szegény leány volnék, hacsak egy barátom volna, s mikor az szakítana velem, nem volna más, aki velem barátságosan bánna. Van ugyanis most itt egy Sibutus György nevű világi poeta, aki nyilvános előadásokat tart a költészetéről s különben jó pajtás. De, amint tudja, az ilyen poéták, ha egyszersmind nem hittudósok is, mint ön, mindig rovogatni akarnak másokat és kevésre becsülik a hittudósokat. Így egyszer, midőn házában egy mulatozás alkalmával torgani sört ittunk s három óráig ott ültünk, és én félig-meddig berugtam, mivel az a sör nekem a fejembe száll: volt ott egy más alak is, aki egyébként nem volt jó viszonyban velem, s én ráköszöntöttem egy félkancsót, s ő elfogadta. De azután nem akarta viszonozni. Még háromszor föl szólítottam, ám ő mégsem akart kötélnék állani, hanem nyugodtan ülve maradt és egy szót sem szólott. Ekkor én így gondolkodtam: „Íme ez azonkívül, hogy megvet, még büszke és szégyenbe is akar hozni“. Haragra lobbantam tehát, fölvettem a kancsót és fejéhez vágtam. Erre a nevezett poeta megharagudott rám és azt mondta, hogy házában botrányt okoztam s takerodjam onnan az ördög nevében. Ekkor én így válaszoltam: „Bánom is én, ha maga ellenségem; volt nekem már, istenuccse, több ilyen gonosz ellenségem, mint maga, s mégse hátráltam meg előttük. Hát aztán, ha maga költő is, vannak nekem is legalább ilyen jó költő barátaim és tisztelettel teszek a maga poetaságára. Mit gondol maga? Azt gondolja, bolond vagyok, vagy fán termettem, mint a gyümölcs?“ Erre számárnak nevezett és azt mondta, hogy sohasem láttam költőt. Én meg azt válaszoltam: „Te magad vagy a számár a saját bőrödben, jócskán több költőt láttam, mint te“, egyszersmind fölemlítettem önt és a Kneck-intézetbeli Sotphi magisterünket, az ismert Magyarázat szerzőjét, továbbá a Hegy-intézeti Rutger urat, a hittudomány licentiusát s azzal eltávoztam házából, s máig is ellenségek vagyunk. Azért is teljes szívemből kérem, szíveskedjék nekem egyszer egy levelet írni, meg akarom ezt annak a poétának és másoknak mutatni, egyszersmind dicsekedni vele, hogy Ön barátom és jóval jobb költő, mint ő. Különösen azt írja meg, mit csinál Pfefferkorn János úr, ellenséges viszonyban van-e még doctor Reuchlinnal s Ön még mindig védi-e, mint azelőtt. Küldjön végül valami újságot. Isten vele a Krisztusban!

(Folytatása következik)

KONCZ FEST :: mindennemű ruhát kifogástalanul. Gallérok és kézelők
TISZTÍT mosása és vasalása pontosan eszközöltetik. Telefon 701.

Fiók üzletek: Batthyány-u. 2. szám, Csapó-u. 17. szám.

Debrecen, Arany János-u. 10. sz.

Felügyelői látogatás a debreceni új református főgimnáziumban.

Dóczy Imre középiskolai felügyelő folyó évi január 19–24. napjain tette szokásos évi látogatását a debreceni új református főgimnáziumban. Az ő felügyelői látogatása és személyes ellenőrzése méltán kiemelkedő mozzanatnak mondható mindenkor tisztántúli református középiskolaink életében. Azzá teszi ezt ő kimagasló egyéniségével, széleskörű tudásával, bámulatos paedagógiai jártasságával, gazdag tapasztalataival, fáradhatatlan buzgalomával s mindenre kiterjedő figyelmével és gondosságával. A tanulmányi látogatásait követő tanári értekezletek alkalmával valóban egy kiváló szellem s egy bölcs tanító-mester előadásán gyönyörködhetnek és okulhatnak a tanárok.

A debreceni főgimnáziumban most végzett látogatása ezúttal a szokottnál is jelentőségtelesebb, tanulságosabb és ünnepélyesebb volt, miután először történt ez a főgimnázium díszes, új helyiségében. A jelenet fontosságát érezte a felügyelő, de érezték az intézet tanárai is, élükön az igazgatóval. Vállvetve törekedtek mindnyájan, hogy az intézetnek hazánkban páratlanul álló, gyönyörű, új palotájában minden irányban minél teljesebb eredményt mutassanak fel.

Dóczy Imre 6 napon át szakadatlanul s apróra megvizsgálta mindent a tanítástól kezdve a különböző szertárakon, gyűjteményeken, irodákon, írásbeli dolgozatokon át az épület legutolsó zugáig. Emelte látogatásának súlyát és jelentőségét *püspökünk* is, aki — mindnyájunk öröme — teljesen fölépülvén nehéz betegségéből, a reá várakozó óriási munkahalmaz mellett is szakított időt arra, hogy a felügyelővel egy pár tanítási órát végighallgasson és azután a január 24-én tartott tanári értekezleten elnököljön.

Az értekezleten emelkedett hangulat uralkodott. Kifejezést nyert ez Baltazár püspök, Dóczy felügyelő és Karai igazgató beszédeiben is. Ezenkívül nevezetes nyilatkozatok is hangoztak ott el, amelyekről szintén érdemes megemlékezni. A püspök az értekezletet megnyitván és a felügyelőt a tett tapasztalatok alapján észrevételeinek előadására fölkeréven, Dóczy a következőkkel kezdte beszédét:

„Nagy lelki örömmel s némi megilletődéssel üdvözlöm a református tanügy ez új és fényes csarnokában főtiszteletű és méltóságos püspök urat meleg érdeklődéséért és a t. tanári kart, melynek lelkiismeretes munkáját egy héten át figyeltem és észleltem. Megilletődés fog el ez impozáns épületben, látva gyönyörű termeit, tágas folyósóit, mintaszerű berendezését s mindenkéül fölötte magas színvonalú tanügyi felszerelését, mely a kor legmesszebbmenő igényeit is kielégíti, sőt, mint párját ritkító intézmény, mintaképpül állítható a hasonlórangú tanintézetek elé.

Jól eső öröm tölti el lelkemet, hogy a tudomány-nak e fényes csarnoka a református tanügy dicsekedése, a mi egyházkerületünk díszé s áldhatjuk a

Gondviselést, hogy ilyen korszakos alkotáshoz segített bennünket.

A debreceni református főgimnázium sokáig küzdött avult, elmaradt épületviszonyaival, sokáig volt e tekintetben utolsó egyházkerületünk gimnáziumai között, hogy most elsővé legyen e tekintetben is, sőt széles e hazában is elsőrangú színvonalra emelkedjék. Ilyen intézetben tanulni, tanítani, ahol a sikeres haladásnak minden föltétele meg van adva, igazi öröm és fölemelő érzés lehet. Láttam ezt az érzést a tanulók írásbeli dolgozatában (2 osztály is írt ily címmel: Búcsú az öreg kollégiumtól és a dolgozatok telve vannak az új iskola iránt érzett elragadtatással). Látom ezt az érzést a tanári kar munkájában is, mely az óráközi felügyeletet a legnagyobb éberséggel gyakorolja, hogy a tanuló ifjúságot rendezhez szoktassa és az épületet minden rongálástól megóvja.

Ha az előbbi években teljesített iskolalátogatásaim alkalmával rendszeresen azzal kezdtem jelentésemet, hogy a belső rend föltételeiről, az épületviszonyokról nem szólhatok s megnyugtató jelenségeket csak a tanári-kar munkájától függő viszonyokban találtam: most meg kell fordítanom a viszonyt s azzal az óhajtalással kezdem jelentésemet: segítse az Isten a tanári-kart, hogy ez intézetben a tanítás- és nevelésügyet is arra a színvonalra emelhesse, melyen épülete áll s akkor a debreceni református főgimnázium minden tekintetben legelső rangú színvonalon fog állani hazánkban!”

Ime így nyilatkozik új főgimnáziumunkról hazánkban olyan elsőrangú tanügyi tekintélye, minő Dóczy Imre. Beszéde további folyamában elismeréssel illette a tanárokat odaadó és eredményes munkájukért. Kiemelte a szertárak gyarapodását és rendezését. A szaktanárok különös buzgóságát dicséri — úgy mond, — hogy bár az átköltözés csak pár hónappal ezelőtt történt, a szertárak már most is jórésztben rendben vannak. Külön emlékezett meg *Karai Sándor* igazgatónak a fényes, új gimnázium építése körül kifejtett bámulatos munkásságáról. Ez az építkezés töltötte be hosszú időn keresztül az igazgatónak napalát és éjjelét, ő volt az építésnek szellemi vezetője, akihez minden vállalkozó, minden munkás utasításért fordult, úgy hogy e téren olyan rendkívüli munkát végzett, amelyért méltó elismerés illeti. Ezt az elismerést a beköltözés alkalmával, spontán elhatározásából, kitüntető módon adta meg és nyújtotta a tanári-kar is szeretett igazgatójának. A püspök is magasztaló szavakkal szolt az értekezletet bezáró, szép beszédeben a Karai Sándor elévülhetetlen érdemeiről, akit a főgimnázium új épületének létesítéseért járó koszorúból a legnagyobb rész illet, de megilletődött szívvél tett a koszorúból néhány babérágat kitünő elődjének a sírjára is és hálatelt kebellet övezte az érdem borostyánkorszorújával a kerület nagynevű főgondnokát, akinek buzgó és nagy lelke az új főgimnázium létrehozásában is bámulatos módon nyilatkozott meg.

„Meteor“ szálloda Budapest
VII., Erzsébet-körut 6. szám.

120 kényelmesen berendezett szoba.
Légtűtés. — Liftszolgálat éjjel-nappal.
Fürdők. — Vacuum oleaner. — Összes
vidéki lapok. — Szobák 4 koronától.

Dóczy azt az óhaját fejezte még ki: vajha a fényes főgimnázium mellett mielőbb fölépülne a hozzá és a korhoz méltó, modern, új *főgimnáziumi internátus* is! A püspök édes biztatással válaszolt neki. Megpendítette az *állandó évi államsegély* igénybevételét is, melytől ő nem fél s mely, mint a többi gimnáziumainknál látjuk, autonómiánkat egyáltalában nem veszélyezteti s melynek fölhasználása annak segélyével a helyettes és segédtanári állásoknak rendessé-tevése, valamint a szükséghez képest a tanzsékek szaporítása főgimnáziumunknak immár szinte halasztást nem tűrő érdeke. A püspöknek ez a be-
széde tehát új perspektívát nyit a főgimnázium jövőjére nézve.

Az értekezlet végén Karai igazgató méltatta a püspök és a felügyelő érdemeit s köszönte meg a tanári-kar nevében meleg ragaszkodásukat. Kérte továbbá a jövőre is szíves és hathatós támogatásukat, melyet a püspök a tanári-kar jóleső tetszésnyilvánításai között ígért meg. Ezzel végződött az első, emlékeztető tanári értekezlet az új főgimnáziumban, melynek ünnepélyes felavatása most tavasszal lesz.

-6.

Tangó-thea.¹

Hogy kerül egymás mellé ez a két dolog: exotikus, félvad felebarátaink dísztelen ugránczása és a kellemes, zsongító, illatos five o'clock thea? Bosszantó abszurdum-e, vagy léha tréfaság ennek a két heterogen fogalomnak az egybekapcsolása. Beszélhetünk-e józan ésszel a tangó-thea analogiája nyomán pl. kánkán-tejről, csárdás-sórról, boszton-pálinkáról vagy más efféle csodabogárról? „Szent-e, vagy örült”-e az, akinek agyában ez a groteszk fogalomkapcsolat megszületett?

Olyan kérdések, melyekre könnyű volna a felelet, ha ez a bizarr ügy csak idáig tartana. De a volta-képeni complicatio még csak itt kezdődik. A tangó-thea ötlete nem pusztán a józan elmék megkonfundálása végett jött a világra; ellenkezőleg olyan cél szolgálatára is alkalmasnak látják azt némelyek,

¹ Ez a cikk hozzánk még a múlt év decemberében beküldetett. Késtünk leadásával, mert kimélni akartuk az illető túlbuzgó, de nagy hivatást betöltő egyesületet. Most azonban, miután vidéken és itt a közvetlen közelben is találkozunk efféle tangó hasznosítási irányzattal, némi kihagyással leközelítjük a külföldben is lendületesen megírt cikket, melynek kár lett volna a papirkosárba kerülnie. Szerk.

melyért lelkesülni kell minden nemesen gondolkozó emberbarátnak. Sőt, hogy teljes legyen a bonyodalom, azt is meg kell említenünk, hogy a tangó-thea ötletét tisztán vallásos jellegű és célzatú társaság gyümölcsöztette legelőször a jelzett jótékony cél érdekében. Rövidesen a dolog veleje ez: egy budapesti előkelő református egyesület tangó-theát rendezett az Erzsébet-árvaház javára. Az erre vonatkozó hirdetés a következőképen hangzik:

„Széles körben nagy érdeklődést keltett az x-i Református-Társaság *kitűnő* ötlete, amellyel a pesti társaságok legfrissebb kedvtelését, a tangót a jótékony cél szolgálatába állította. A jövő hét *péntekén*, e hó 28-án délután 5 órakor az egyesület tudvalevőleg fényes tangó-theát rendez, a felekezetekhez nem tartozó Erzsébet-árvaház javára a Ritzszálló termeiben, ahol ez alkalommal megjelenik a tangó-theák törzsközönsége teljes számban s így a mulatság nagy látványosságnak ígérkezik.”

Ország-világ tudja, hogy a tangó-tánc hihetetlenül rövid idő alatt „meghódította a világot”.

Izléses, szép tánc-e a tangó, döntsék el a ballet-mesterek, annyi bizonyos, hogy példátlan népszerűségét nem azoknak a figuráinak köszönheti, melyek a magyar palotásra emlékeztetnek. Igaz, hogy ilyenforma figurái nincsenek is, ellenben Salome feltétlenül sok kedvére való mozdulatot találna benne, ha élne s ha — mondjuk — meghívót kaphatna egy ilyen adventi tangó-theára. De ne hánytorgassuk a régmúlt időket. Keresztelő János szigorú erkölcsi felfogásával mai napság is kevésre mennénk — a jótékonyág terén.

Tegyük félre minden álszenteskedő prudériát! Ne irányítson bennünket a pápa, aki ezt a táncot excommunicálta, még a protestáns világ tiszteletreméltóan kimagasló erkölcs-örének, a német császárnak a rideg felfogása se befolyásolja vélekedésünket. Annál kevésbé figyeljünk a bécsi előkelő társaságok határozatára, mely ezt a táncot örök időkre kizárja minden valamirevaló bálteremből, — hisz támadhat-e Bécsből valami jó?...

Vegyük a dolgot úgy, ahogy áll.

Egy egyházi vallásos jellegű társulat szokásos thea-estélyének a műsorába, hogy nagyobb bevétele legyen, fölvetett egy olyan táncot, melynek rossz híren kívül egyedüli vonzó ereje abban áll, hogy a hüper-modern idők divatszeszélye — ki tudja, mennyi időre — felszínre dobta. Lehet, hogy a rendezőség a régi, jézsuíta elv alapján állt: finis sanctificat media, de hát nagy kérdés, okvetlenül szükséges

Dreszmann Károly késes és borotva műköszörüs Budapest, VII., Erzsébet-körút 22. sz.

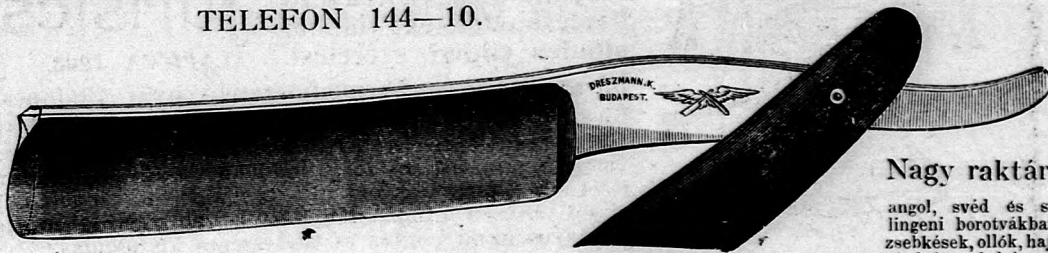
TELEFON 144—10.

Borotvák.

Legjobb minőségben, melyek a saját műhelyben lesznek készölve s hajszál élesre fenve. Ango-

bo rotva 5 kor., svéd 4 kor. és solingeni 3 kor. Gillette pengék köszörülése 12 drb 1 kor. 50 fill., borotva köszörülés 1-20—1-60 kor., hajvágó gép köszörülése 1-20—1-60 kor. A köszörülések a saját felügyeletem alatt történnek.

Nagy raktár

angol, svéd és solingeni borotvákban zsebkések, ollók, hajvágógép, fodrászati és kertészeti cikkekben.

volt-e ezt az elvet a református nőegyletnek olyan exponált helyen, mint Budapest, alkalmazásba venni? Hát nem volt más mód, más eszköz, hogy a kitűzött nemes célt megközelítsék, csak a tangó?

Nem ismerem a tangó-thea részletes műsorát, de csöppet sem csudálkozhatnánk rajta a fentiek után, ha abban, mondjuk, véletlenül valamely vallásos elmélkedésre nyomban tangózás következne s thea szüresölgetés előzné meg az imádkozást. Igaz, hogy a tisztáknak mindenek tiszták, s hogy ami nincs megtiltva, az megengedhető; de másfelől az is áll, hogy nem mind hasznos, ami tiszta és nem mind tiszta az, ami el nem tiltott s így törvényileg megengedett.

Megengedhető! (das Erlaubte.) Sok tanulságos dolgot lehetne itt elmondani erkölcsi viselkedésünknek arról a területéről, melyen a törvény sem nem tilt, sem nem parancsol. Ezen az intenzíve kultivált területen teremnek az úgynevezett „*ethikai adiaforák*“.

Kár volna azonban a védekezésnek e csekély értékű lehetősége fölött lamentálnunk. Nincs az a szabadelvű morálista, aki a tangót ethikai adiaforának merészelné minősíteni s nincs az a józan elme széles e világon, mely előtt igazolni lehetne ezt a „szent örületet“.

Egyébként is ez nem a mi dolgunk. Mi eleget tettünk kötelességünknek azzal, hogy ezt a legújabb, pesti eltévedést is észrevettük. Figyelmeztetésünkkel már elkéstünk; megbotrányozásunkra keveset adnak odafent. Amit még tehetünk, legfőleg csak az, hogy a vallásos tangó-theák ezutáni rendezőinek több körütekintést kívánunk.

Bors.

Papp László,
ref. lelkész.

A konvent és tiszántúl.

(Folytatás.)

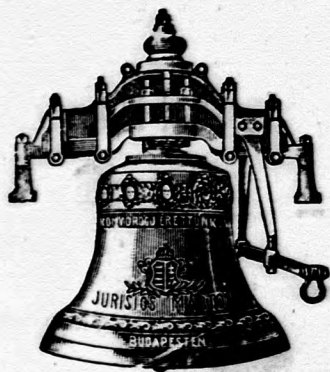
Az 1806. évi pesti konferencián a konferencia helyéről és tartásának módjáról tanácskoztak. A létre jött megállapodásokat azonban több irányban kifogásolta a tiszántúli egyházkerület. Kijelentette, hogy nem egyezik bele abba, hogyha az egyik vallás-

tételt követőkből három egyházkerület megegyezik, akkor a negyedik egyházkerület ellenkezését semmibe se kell venni s azt is kötelezni kell, hogy a végzéshez alkalmazkodjék. Valamint azt sem helyesli, hogy mind a nyolc egyházkerületet kötelezze a konferencia határozata, ha csak két egyházkerület ellenzi. Majd így folytatja az egyházkerület határozata: „Az Isten ne adja, hogy valamelyik szuperintendencia ellenkezzék valaha abban, a mi jussaink és vallásunk szabadsága oltalmára tartozik. Vallásunk principiumai s a konferencia neve és természete is kapacitációt jelent, nem voksolást kívánunk, az ilyen határozás módjából sok rossz következhetik, ezáltal megakadályoztatódik a jó és véghez vivődhetik a gonosz. Azért kár volt ennek protocollumba menni. Ezt meg kell írni a három helvét vallástételt követő szuperintendenciáknak“.

Az 1809-ik évben nevezte először „generális conventusnak“ a pesti konferenciát a tiszántúli egyházkerület jegyzőkönyve.

Az egyházkerületek által közösen fedezett kiadások közé tartozott az országgyűlési prédikátorok fizetése. Régi dícséretes szokás szerint az egyházkerületek közösen jelölték ki egy prédikátort, ki az országgyűlés folyama alatt állandóan az országgyűlés helyén tartózkodott és az országgyűlés tagjai számára egyházi szolgálatot teljesített. Úgy ezen, mint más költségekhez való hozzájárulás arányát 1810-ben feljegyezték. Eszerint a tiszántúli egyházkerületre nézve „hét huszadrész a szokott proportio“, vagyis az 1810. évben fizetett országgyűlési prédikatori költségből 450 frtból a tiszántúli egyházkerület 157 frt. 30 krt fizetett.

A tiszántúli egyházkerület 1815-ben ismét elégedetlen volt a pesti konferenciával. A beregi egyházkerület és a supplicansok ügyébe avatkozott bele a tiszáninneni egyházkerület s az ügyet a pesti konferencia elé vitte. A tiszántúli egyházkerület Péchy Imrét utasította, hogy az összesre vonatkozó iratokat terjessze be a konferenciának s megütközött azon, hogy a tiszáninneni egyházkerület a tiszántúli ügyekbe avatkozott. Ezzel kapcsolatban a tiszántúli egyházkerület kifejezte azon kívánságát, hogy a konferencia tegye tanácskozás tárgyává, hogy van-e valami haszna az „anniversaria conferentiának“ és nem jobb volna-e a régi szokásra vissza-

Elsőrendű haranggyár, szerel a kitűnő Pozdech-féle rendszer szerint, mely annak idején Ő Felsége a király által 2 aranykeresztellett lett kitüntetve. Mesekönnyű indítás, nem rezegteti az állványt, még kevésbé a tornyot. ++++++ Csupán előnye van, hátránya nincsen. Mérsékelt árak, szolid és szép kiállítás. → Kedvező fizetési feltételek Felülmul minden eddigi szerelést. ALAPITVA 1868.

Jurisics Márton
TELEFÓN 77-51.
harangöntő- és harangfelszerelő gyár Budapest, Rózsa-utca 51-53.
Elvállal minden e szakmába vágó munkát, u. m.: elsőrendű harangok szállítását, régi harangok átöntését, régi harangok átszerelését Pozdech-féle forgatható öntöttvas-koronára, esetleg forgatható kovásoltvas-koronára, kikopott csapok kieserését stb. Készít fekvő és álló harangvas-állványokat jutányos áron. Költségvetéssel szívesen szolgál. Munka felvétel végett díjmentesen utazom a helyszínére. Jutányos árak, pontos és tisztességes kiszolgálás.

térni, hogy t. i. a konferenciát csak szükség esetén hívják össze. A konferenciák évenként tartása nem helyes, mert azóta több az egyenetlenség köztünk, nem is a szuperintendenciák igazgatására, hanem az eklézsiák jussainak oltalmazására volt az projektálva, e célt pedig más módon még jobban elérhetjük“.

A pesti konferencia ügyébe 1817-ben a helytartó-tanács beleavatkozott. Az 1817 szeptember 2-án hozott rendelet szerint mindenik egyházkerületi gyűlés jegyzőkönyvét a helytartó-tanács-hoz időről-időre fel kell küldeni, a „mixta conferentiák“ tartása tilos, mindaddig, míg a király a zsinatok tartásáról rendeletet nem ad ki. A rendelet célja a reformátusok és evangélikusok közti érintkezés megszüntetése volt. A tiszántúli egyházkerület elhatározta, 1818 elején, hogy a helytartó-tanács rendelete ellen a királyhoz felír.

A tiszántúli egyházkerület, különösen annak egyházi tagjai a budai zsinat kánonainak megerősítését mindig elleneztek. A kormány azonban a világi elem győzelmét segítette elő s Péchy Imre tiszántúli főkurátor 1819 szeptember 1-re összehívta az egyetemes konventet, melyet a kormány nyilváníttos hatóság jellegével ruházott fel s 1821. és 1822-ben azt is kimondták, hogy a konvent határozatai és ítéletei közigazgatási úton meg nem változtathatók.

A tiszántúli egyházkerület 1819 szeptember 1-én tartott konferenciára nem küldött követeket. Épen ezért, mikor a konferenciának azon határozatáról értesült, hogy a budai zsinat kánonainak megerősítésének sürgetésére Bécsbe deputációt kell küldeni, kimondta, hogy ehhez nem járul hozzá, mivel a budai zsinat kánonait nem tartja a szentírással és a helvéciai vallástétel és a reformáció óta hazánkban készült kánonokkal és a külső országi protestánsok egyházi igazgatásbeli rendtartásával és hazánk törvényeivel, különösen az 1790-91. XXVI. t.-c. 4. §-ával egyezőnek, (mely ezt tartja, hogy principiis evangélicorum religionis ordo accomodatus constatiatur), se polgári állapotukkal és egyházunk javával nem egyezik“. Sajnálja, hogy előbb ki nem fejezhette, hogy a deputáció küldését nem helyesli. Sajnálja azt is, hogy a debreceni kollégium megvizsgálása tudta nélkül a konferenciára vitetett, holott annak „eleitől fogva való usus szerint itt van helye“. Erre a debreceni professzorok is azt mondták, hogy cselekedeteikről akár mikor felelnek. Nem helyes, hogy a konsis-

torium magát generale konsistoriumnak nevezi, a tiszántúli jegyzőkönyvekben eleitől fogva konferencia volt a neve. „Ha ez az új név arra való, hogy a konferencia magát a budai zsinat kánonjaiban beírt konsistoriummá tegye, ebbe egyáltalában meg nem egyezünk.“

Ugyanakkor a dunántúli egyházkerület átíratára hangsúlyozta a tiszántúli egyházkerület, hogy nem helyesli a budai zsinat megerősítését sürgető érvek közül azt, hogy a kérvényben mindkét vallástételt követő evangélikus állapotot úgy adják elő, mintha abban semmi rend és semmi függés nem volna és „ennek a függetlenségnek a polgári társaságra nézve is káros következményei volnának, ez a tiszántúli egyházkerületben nincsen, detto az 1818 okt. 3-án a budai zsinat kánonjaihoz képest tett rendelkezéseket el nem fogadták, de ez nem a rend és függés nemlétének mutatja, hanem a törvényes rendhez és függéshez való ragaszkodást, melyet a budai zsinat kánonainak megerősítése megzavarna“.

Majd tárgyalták a Bécsbe küldendő deputáció által viendő feliratot a budai zsinat végzéseinek megerősítése ügyében.

A helytartó-tanáctól 1820 december 19-én leírat érkezett a tiszántúli egyházkerülethez, melyben jelentést kíván arról, hogy miféle viszály volt a főkurátor és az egyházkerület közt az egyházmegyék elrendezése alkalmával. Majd 1821 január 16-án elrendelte a király, hogy azokat a rendelkezéseket, melyek ellen a predikátorok nevében panaszokat tettek, a négy egyházkerület gyűlésében vétessék tárgyalás alá, s a tanácskozás eredményét a helytartó-tanácsnak meg kell küldeni, az egyházkerületi gyűlés határozatától eltérő véleményeket fel kell jegyezni, ha valaki úgy kívánja. A jegyzőkönyvet a gyűlés végén fel kell olvasni, s azután semmiféle változtatást nem szabad rajta tenni, s az 1820. évi augusztusi kibékülés jegyzőkönyvét a négy egyházkerületnek meg kell küldeni. Az egyházkerületi gyűlés a leíratra vonatkozó határozatában „hálásan veszi, hogy a fenforgó viszályt a király a linci békekötés értelmében veszi vizsgálat alá“.

A tiszántúli egyházkerület az 1821 elején tartott egyházkerületi gyűlésen kijelentette, hogy „a legközelebbi conventust nem veheti még másnak, mint conferentiának, generális conventusnak azt tartván, ahol mind a négy egyházkerület követői megjelennek“.

Harmonium, Hegedűk, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasser J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zeneakadémiák, iskolák és a hadseregszállítója, a RÁKÓCZITÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM.
GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.

AAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Régi hangszerek vétele és becserélése. 0000

ÁRJEGYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

Az egyházkerület egyházi rendei külön írásbeli információt akartak felterjeszteni az iratok mellett. Erre a világi rend követelte, hogy vegyék jegyzőkönyvbe, hogy ilyen információt nem tart szükségesnek, s nem egyezik bele, hogy az információt a szuperintendencia nevében küldjék fel. Végre abban állapodtak meg, hogy a világi rend nem ellenzi, ha az egyházi rend „összeírja a maga quereláit és az információt”. Erre az egyházi rend a püspök elnöklete alatt elkészítette a maga információját.

A világi rend az információt tárgyalta. Azonban azt mondta rá, hogy „az inkább allegatio, mint informatio és uni el ultra et praeter protocollum van”. Azonban azt nem ellenezte, hogy az egyházi rend a konventnek beadja a maga nevében. Megbízták a főjegyzőt, hogy minden ezen ügyre vonatkozó iratot a konventre vigyen fel.

A tiszántúli egyházi követek ismét nem jelentek meg 1821-ben a konventen, csak a világiak voltak ott. Ezért a helytartó-tanács 1821 december 4-én kelt leiratában jelentést kívánt ennek okairól. Egyházi részről Budai Eszaiás egyházkerületi főjegyző és Váradai Sámuel kisújszállási lelkész, világi részről Vay Miklós báró, Tisza László és Domokos Lőrinc voltak kiküldve. A tiszántúli egyházi rend erre 1822 elején azzal a furcsa indokkal állott elő, hogy ez a tárgy kimaradt jegyzőkönyvéből. Ugyanezért elhatározták, hogy minden ilyen hiba elkerülése végett, aki valamely ügyet, mint jegyző az egyházkerületi gyűlésen referál, mivel mással lévén elfoglalva, az végzéseket, vagy annak valamely részét elferdítheti, ezért ezután az egyházkerületi notáriusok felváltva referáljanak, s amíg egyik referál, a másik a határozatot jegyezze fel.

Az 1817-ik év után megindult küzdelmet, s annak következményeit így mondja el a tiszántúli egyházkerületi jegyzőkönyv: „A mixta conferentiák 1817-ben legfelsőbb helyen addig, míg a király a zsinatok iránt királyi választ nem adja, eltiltattak. Az egyházkerületi jegyzőkönyveket minden évben felkérte a helytartó-tanács, ettől fogva csak a négy egyházkerület követei gyűltek össze külön tanácskozássra, meghatározott tárgyakról tanácskozás végett, soha a közigazgatáshoz tartozó dologba, melyeket az e tekintetben egymástól független egyházkerületek mindig magoknak tartottak fenn, nem avatkoztak bele. 1821-ben, miután éppen a tiszántúli egyházkerületben keletkezett viszályt a király a református négy egyházkerület generális conventusa előtt elintéztetni megparancsolta, március 18-án a mintegy királyi biztosságként eljárando konvent, mint már ekkor és azóta a jegyzőkönyvekben is neveztetett, szükségesnek találta, hogy a gyűlés magát elrendezze, hogy elnököt is válasszon, miről a régebbi tanácskozások jegyzőkönyveiben szó sincs. Ezért a general convent tagjai Vay József bárót, mint legrégebbi főgondnokot az ezen tárgyan (így szól a jegyzőkönyv) akár most, akár következőleg tartandó generális conventusok előlülőségére és eszerint azoknak időről-időre mindaddig, míg ezen tárgy végképpen el nem végeztethetik, leendő összehívására is, anélkül, hogy a későbbi időkre ezen választásból következőt húzatni kívánának, megkérték és megbízták”. Azonban mielőtt ezen kérdést elintézhették volna, meghalt Vay József. Arról sincs semmi szó, hogy az 1822. évi február hó

20. és több napjain ugyanazon tárgyan tartott generális convent más elnököt választott volna. Sőt a jegyzőkönyv az ellenkezőt bizonyítja. Az van ugyanis benne, hogy néhai Ráday Pál, mint helybeli főkurátor üdvözölte a superintendentiája kebelében összegyűlt konventi tagokat. De már az 1822. évi szeptemberben tartott konventi jegyzőkönyv Péchy Imrét, mint elnököt említi. Az 1823. évi szeptemberi general konventen a tiszamelléki egyházkerület e tárgyan, különösen az utóbbi elnökválasztás és egyéb körülményeik miatt felszólaltak. Ugyanezek 1824-ben is felszólaltak, de „ennek következménye volt, hogy azóta mind ez ideig (1841-ig) hallgatott erről a kérdéstről a tiszántúli egyházkerület”.

E szerint meg volt a világi elnökség. Míg az ügy 1841-ben ismét előkerült, jelentősebb mozzanat volt az egyházkerületek közös terheinek újabb elosztásának terve 1834-ben. A tiszáninneri egyházkerület írta 1834-ben a tiszántúlinak, hogy nem áll ellen azon tervnek, hogy a négy egyházkerület a közös terheket egyenlően viselje, ez ügyben a következő konventen határozzanak. A terhek egyenlő elosztásából azonban semmi sem lett, mert az 1838. évi konventi követek utasításában kifejezte a tiszántúli egyházkerület, hogy ezen áldozatkészsége méltánylásban nem részesül. „Sajnálja a tiszántúli egyházkerület, hogy bár a felekezet ügyeinek folytatására szükséges költségeket legnagyobb mértékben, sőt a régebbi időkben gyakran egyedül maga hordozta, mégis a közös dolgokhoz való szólásban sokszor kevés szava volt, mint pl. legutóbb az ágens választásában. Különösen pedig a dunántúli egyházkerület, melyre pedig legközelebről háramlott eddig a haszon, mely a könnyebbségben állott, mégis azon egyházkerület elhatározta, hogy más egyházkerületből és így a debreceni kollégiumból sem visznek többé iskola-tanítót és a debreceni kollégiumnak ilyen több rendbeli jótéteményét már eddig is megszüntette”. Tehát jóllehet a konvent úgy tartja, hogy azért kell többet fizetni a tiszántúli egyházkerületnek, mert a tiszántúli szegény egyházak, melyek nagy számmal vannak, sok tárgyat szolgáltatnak a konventnek, ezért kerül sok pénzbe a gyűlés. Kijelenti az egyházkerület, hogy hajlandó tovább is viselni a terheket, de csak abban a reményben, hogy sérelmei megszűnnek. Utasítja követeit az egyházkerület, hogy ha a zsinattartásról lesz szó, ne vitatkozzanak „felekezetünk polgári állásáról már csak a legutóbbi országgyűlésen történtek miatt sem”, hogy törvénybe lehessen iktatni. A budai zsinat végzéseinek az idők változásaihoz való alkalmazását már az 1825. évi országgyűlés szükségesnek tartotta. Már régen hangoztatta a református egyház, hogy zsinatot minden tíz évben tartani kell, jó lesz tehát a zsinat tárgyait előkészíteni.

Péchy Imre főkurátor halálával, 1841-ben a konventi elnökség változásnak lett alávetve. A tiszáninneri egyházkerület a tiszántúli egyházkerülethez intézett levelében indítványozta, hogy a négy egyházkerület elnökei felváltva viseljék ezután a konventi elnökséget. Ezen levéllel kapcsolatban a tiszántúli egyházkerület az 1841. évi szeptemberben tartandó konventre következő utasítást adta követeinek: mindenik felekezet szeptember 9-én tartsa a konventet, de ha szükség kívánja, máskor is hívják

össze; ha pedig köztanácskozást kívánó tárgy nincs, ne tartassék minden évben, a konvent tartási helye ne legyen Pesthez kötve, az elnökségnek évenként való választását nem helyesli a tiszántúli egyházkerület, hanem állandóan a hivatalára legrégebb főkurátor viselje az elnöki tisztet, az ő kötelessége a konvent összehívása is, jelen nem létében a hivatalára legrégebb utána következő főkurátor legyen a helyettese. Az egyházi gyűlések módja szerint a legidősebb püspök, mint elnöktárs viselje az előlülőségét. Az elnök előre közölje a konvent tárgyait, hogy az egyházkerületi gyűlésre utasításokat adhasanak. A tanácskozásban mindenki részt vehessen, beszélhessen, de döntő szavazattal csak az egyházkerület követői bírjanak, minden kérdést egyházkerületek szerinti szavazással döntsenek el. A konventek az 1821. év előtti gyakorlat nyomán nem egyébnek tekintetik, mint a négy testvér superintendia együtt való tanácskozásának, anélkül, hogy „az egyházkerületeket egymástól függetlenül illető közigazgatás körébe vághatna és e tekintetben kötelezőleg határozhatna“. Ha olyan tárgyak jönnek elő, melyek a két evangélikus hitfelekezet közös gyűlését teszik szükségessé, akkor az elnökségek előre intézkedjenek, hogy utasítással ellátandó vegyes küldöttség határozzon, s mindenik felekezet a maga konventjéhez tegyen jelentést az eredményről.

A konvent azonban állandóan rendelkezni akart. Az 1841. évi konvent jegyzőkönyvében egy a tiszántúli egyházkerületre vonatkozó határozat így kezdődött: „A superintendia oda utasítatik, hogy stb.“ A tiszántúli egyházkerületi gyűlés tagjai megütköztek ezen a kifejezésen s jegyzőkönyvükbe vették: „Ezen megütközését az által vélte ezen egyházkerületi gyűlés eloszlátandónak, hogy azt pusztán tollhibájának tulajdonítja“.

A konvent jellege feletti vita 1842-ben is folyt. A dunántúli egyházkerület írta a tiszántúlinak, hogy a konvent a négy egyházkerületnek nem törvényhozó, hanem csak tanácskozó testülete, ezért az egyházi gyűlésekben egyházi elnökök is legyenek a világi mellett, ki a konventi elnökséget a hivatalára nézve idősebb püspökkel ossza meg. A tiszántúli egyházkerület erre válaszolta, hogy ezt a véleményt, mint előbbi álláspontjának megfelelőt, helyesli.

A konvent mai alakjának megalkotása újabb keletű lévén, ennek ismertetésére nem terjeszkedem ki.

Dr. Baresa János.

IRODALOM.

„Több, mint félszázados lelkészi és írói működésem közben én nem kötözgettem gazdag kévéket a költészet mezején, csakis egyes kalászfeketet szedgettem és ezeket most szerény csokorba kötve, ajánlom föl „Emlékül“ szeretteim kedves körének.“ — Az előszóban ezzel a kijelentéssel vezeti be Debrecen gazdag elméjű és gazdag lelkű író-papja, a Vasárnapi Ujságnak egyik legrégebb, nagy érdeme szerint megbécsült ősz dolgozótagja, a hetvenhét esztendősen Könyves Tóth Kálmán most kiadott költeményes könyvét. De ha nem is a hírnév vágya dajkálta, —

hiszen ezt hosszú évtizedek sorának dús munkássága már rég megszerezte és biztosította a kiváló szerzőnek, — ez a könyv is új habért fon az agg költő fehér fejére. Nem a virtuóz ügyesség kápráztató, de sokszor hideg és üres játékformái a Könyves Tóth Kálmán költeményei, hanem egészséges és meleg versek. Egészségesek az erkölcs és a gondolat épségével, melegek az érzés őszinteségétől, amely őket átheviti. Tiszta erkölcs és tiszta érzések dalosa ez a fiatal szívű öreg poéta, aki fehér és derűs lélekkel szereti az életet, mert az igazán szépet, a jót és az eszményit szereti benne. Kétségtelenül ez adja költészetének frissességét, őszinteségének pedig nyilvánvaló bizonyosága, hogy a lantot szinte minden megszólalásánál valamely alkalom ihletére adja kezébe. Ez a költő tehát csak akkor dalol, ha csakugyan mondanivalója van a szívének, gyöngéd meghatottságának, kegyeletes emlékezésének vagy tüzes, rajongó hazafias érzésének. Meghatottan és gyönyörködve olvassuk a könyv verseit, amelyekből magára az agg poétára íme rácsillhatjuk ezt a strófát:

A béke napja süt... cseng újra nóta,
De már galambbúgás, pacsirtadal.
Igy járja ez nálunk évezred óta,
Öreg dalos kedélye fiatal.
Ha távol útra megy kart-karba öltve,
Testvére lesz, aki vadidegen.
Sivár kebelt virág illata tölt be...
Tél is tavasz, ahol ez megjelen.

A Debrecen város nyomdájában szépen kiállított könyv belső címlapján a dolgozó-asztala mellett ülő agg poéta képe néz az olvasóra. A kötetnek, mely Könyves Tóth Kálmán harmincegyedik munkája, öt korona az ára. (*Vasárnapi Ujság.*)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Az Országos Református Nőnevelési Egyesület** közgyűlését folyó évi február hó 18-án délelőtt 11 órájára Debrecenbe, a főiskola kis tanácstermébe van szerencsém összehívni. A gyűlés tárgya: A belügyminiszterium által az alapszabályokon kívánt lényegtelen módosítások keresztülvitele. Debrecen, 1914 január hó 24-én. *Dr. Baltazár Dezső* püspök.

— **Zih Sándor.** A Debrecen árpádtéri ref. lelkészválasztásból Zih Sándor berettyóújfalui lelkész neve került ki győztesen. A választást nagy mozgalom előzte meg, a mozgalomban 3 párt vett részt. Ezek közül kettő Zih ellen egyesült, ellene foglalt állást a függetlenségi párt hivatalos szervezete és csekély szótöbbséggel mégis Zih Sándor győzött, akit az intelligencia és a szociális munkásság támogatott. A nők is derekasan kivették a részöket a választásból. A választás, melyben 1408 szavazó vett részt, későig elhúzódott, különösen amiatt, hogy csak 2 helyen szavaztak, holott 8 paróchiális kör volna. Feltűnő az urnához járult választók csekély száma is, s az is, hogy a választások mindig a presbiterium ellen esnek ki. Mig az egyház városi egyházmegyévé nem alakul, ez a helyzet nem változik. Ugy halljuk, hogy a kisebbségben maradt párt megfogja felebbezni a választást. Nagyon rosszul tenné. Az árpádtéri

lelkészi állás betöltése elhúzódnék s mégsem az győzne, akinek érdekében ez a felebbezés beadatnék. Ellenkezőleg most már mindenki az egyház nyugalmat felzavaró fél ellen foglalna állást. S azután mi ok is volna a választás megsemmisítésére? A választási harcba mindakét fél teljes erővel vonult fel és ugyancsak kétkézzel hadakozott. Most, hogy a döntés megtörtént, nincs mit egymás szemére vetniök, ellenkezőleg most már megkell nyugodniok és egyesült erővel kezdet fogva kell sietniök az új egyház és kör felvirágoztatására.

— **Halálozás.** Özv. deési Bartha Béláné szül. bilkei Lipsey Margit úgy a maga, mint gyermekei Béla és Zoltán, valamint az alulírott testvérei, sógorai és a nagy kiterjedésű rokonság nevében fájdalomtól megtört szívvel tudatja, hogy a legszeretőbb hitves, apa, testvér, sógor és rokon deési Bartha Béla jog- és áll. tudományok tudora, m. kir. selmechányai bányászati és erdészeti főiskolai nyug. jogtanár, életének 53-ik, boldog házasságának 27-ik évében, hossz- szas szenvedés után, folyó évi január hó 26. esteli 7 órakor Tiszafüreden csendes elhunyt. A megboldogult hült tetemei folyó hó 28-án, délután 2½ órakor fognak a református egyház szertartásai szerint, a gyászháznai tartandó gyászbeszéd után, a családi sírboltban örök nyugalomra helyezettetni. Tiszafüred, 1914. évi január hó 27-én. Legyen csendes a sokak által áldott munkásélet síri nyugalma! deési Bartha Elemér és neje Bakos Irén, deési Bartha Lenke és férje Csengey Gusztáv testvérei, sógora, sógornője.

— **Vallásos türelem.** Szabadka városa az ottani kis magyar református egyháznak a Széchenyi téren, a város egyik legszebb helyén, ahol a zsidótemplom és az 1000 tanulóra épült nagy városi iskola is van, templom helyet adományozott. Az adományozás egyhangúan történt, nem sért semmi jogos közérdeket s ime mégis az ellen a határozat ellen adott be felebbezést és zavarta fel Szabadka város közönségét Vojnits Dezső prépost plébános. Ime így fest a gyakorlatban az a híres keresztyéni közösség, melyet a pápista részről nekünk unos-untig felajánlanak. Debrecenben kálvinisták tartották fel a várost és ők szerezték a város vagyonát. Mióta a 18. század elejétől kezdve, de különösen Mária Terézia óta ide a katólikusok mesterségesen betelepítették, a város közönsége sohasem érezte velök, hogy ellenség gyanánt, a kálvinisták ellen erőhatalommal telepítették s kerültek be ide. Még azóta sem változott a közhangulat, mióta egyes túlzók a felekezeti béke felbontására akarják őket felhasználni. Mi kálvinisták adunk, türeink minden részre s bennünkkel magyar kálvinistákkal még egy nagy alföldi városban sem tud megférni a kath. keresztyén szeretet.

— **Ha csak imádkoznak.** Múlt számunkban adtuk a MEKDSz. feihívasát, amelyben tagdíj emelésről, adósság fizetésről és más pénzszerző módokról van szó s mely azzal a záradékkal végződik, hogy a tagok imádkozzanak a MEKDSz. pénzügyéért. Erre a részletre, amely szerintünk semmiképen sem áll összhangban a felhívással és annak tárgyával, jegyeztük meg odavetőleg, hogy mi történik akkor, ha az illető tagok csak imádkoznak? Ezt a megjegyzésünket a Pesti Hírlap mint dr. Csia Sándor úr velünk közli, (mi nem vagyunk olyan helyzetben, hogy olvashassuk

a lapot) úgy értelmezte, mintha mi az imádságban nem igen bízánk. Megnyugtató sietünk kijelenteni, hogy a Pesti Hírlap nagy tévedésben van. Mi az imádságot magasra értékeljük, csak az ellen van kifogásunk, hogy ott, ahol pénzügyi műveletről, tagdíj emelésről és adósságfizetésről van szó, ezekre a célokra az imádság alkalmaztassék és használtassék.

— **A Budafoki új református lelkész.** Az ország fővárosának előfokát képezi a pincéiről olyan híres Promontor, azaz Budafok. Az itteni református egyház most lelkészt választott. Az egyhangú választás Marjay Károlyra esett, akinek mi is szerencsét kívánunk.

— **Két miniszteri rendelet.** Hazai Samu báró honvédelmi miniszter két rendeletet bocsátott ki. Az egyik a sorozást akarja kissé biztosabb alapokra fektetni, vagyis nem engedi meg, hogy a sorozóbizottságok továbbra is lutrizzanak az elbírálásuk alá kerülő emberanyaggal. Ez magyarán annyit jelent, hogy a miniszter megszorítja a sorozónapokat csak azért, hogy az orvosoknak több idejük legyen alapos vizsgálat alá vetni az újoncokat. A tendencia az, hogy a hadsereg kizárólag egészséges emberanyagot kapjon. A katonai szolgálat terhét csak azok bírják el baj nélkül, akiknek szervezete tökéletes, hiba nélküli. A beteg emberek úgy festenek a merev hadsorokban, mint a zongora rozzant billentyűi. Minduntalan megzavarják a harmóniát. De veszedelmesek is, mert megfertőzhetik az egészségesekeket. Csak a minap halottuk, hogy tüdőbeteg emberek dőltek ki a katonasorból. Ilyennek nem szabad többé előfordulnia. Ezt bárki mondja, helyesen mondja. A másik rendelet arról szól, hogy az analfabéta katonákat minél szélesebb alapokon kell kiművelni. Amint ebből a rendeletből kiderül, ijesztően nagy az írástudatlanok, olvasni nem tudók száma a hadseregben. Ez bizony szégyenletes állapot. És egészen üdvös, helyes az, ha legalább a katonaságnak van gondja a kulturkövetelményekre. Erre ugyan elsősorban a kultuszminiszternek és az iskolafentartóknak kellene gondolniok.

— **A pápa és az egyházi bőjt.** A magyar püspöki kar fölterjesztést intézett a pápához arról, hogy Magyarországon terjedőben van az a szokás, hogy a római katolikus hívők már nagyszombaton délután húsételt fogyasztanak, holott a nagybőjt csak másnap, húsvét vasárnapján ér véget. Erre a fölterjesztésre most érkezett meg a pápa válasza, amely úgy dönt, hogy a jövőben ez a szokás egyházi szempontból tűrhető.

— **Községi takarékokat.** Egymást érik mostanában a vármegyei törvényhatóságok átiratai, amelyekben a társörvényhatóságok arra hívják föl egymást, hogy a községi takarékpénztárak érdekében irjanak föl a kormányhoz s a törvényhozáshoz. A községek, háztartási terhei évről-évre fokozódnak s miután az állam ez idő szerint a községeknek az állami igazgatás teljesítéséért rendszerint segélyt sem közvetlenül pénzben, sem közvetve bizonyos jövedelmi forrásaik átengedésével nem nyújt és azt, hogy nyújtson, tekintve sokféle és folyton szaporodó szükségleteit, a közel jövőben remélni sem lehet; föltétlenül szükséges, hogy a községek új jövedelmi forrásokhoz jussanak. A pótdózás már tovább nem emelhető. A tapasztalat azt bizonyítja, hogy a községi takarékpénztárak igen alkalmasak lennének új jövedelmi

forrásul. Ezek nemcsak a község háztartásai terheinek csökkentésére lennének jók, de ezeknek gazdasági és kulturális fejlődését is kedvezően befolyásolhatnák s a közigazgatási téren is számottevő előnyöket biztosítanának. A mai rendezetlen állapotban a községi takarékpénztárak föllállítása minden vármegyében fönnakad, azért, mert a kormány ezt az ügyet országosan, törvényhozás útján kívánja rendezni. Valóban itt az ideje, hogy a községi takarékpénztárak ügyét törvény által szabályozzák. A feliratozás semmiesetre sem árt, mert legalább a kormány figyelmét fölhívja a nagyfontosságú ügyre, hogy az ország közvéleménye sürgősnek tartja az új intézmény országos rendezését. A jelszó: községi takarékokat s ha ezt a jelszót értelmezzük, mintha az mondatnék benne, hogy akár egyházközségi takarékokat is.

— **Vasárnapi iskolák figyelmébe.** Amióta a vasárnapi iskolák ügye mind jobban és jobban fellendült, sokan érdeklődtek aziránt, hogy vajjon nem lehetne-e a tanításhoz képeket kapni, melyekkel a tanultakat hétről-hétre szemléltetni lehetne. Ezt a szükségletet igen olcsón elláthatja a Londoni Vallásos Traktátus Társulat. Az ecélra szolgáló képek egy év alatt négy sorozatban kaphatók és minden sorozat egy lécen összefoglalva 13 képet tartalmaz, hogy a negyedév minden vasárnapjára jusson egy-egy épen a tanult textushoz illő, szemléltetni való kép. A nagyságuk 79—58 cm. és gyönyörű színezett nyomásúak. Minden egyes 13 képből álló sorozat 6 koronába kerül, portómentesen. Azon esetben, ha több vasárnapi iskola részéről érkezik megrendelés, a képeket külön magyar felirattal is előállíthatná a társulat. A megrendelések elintézésénél időre van szükség, kérjük azért, hogy a megrendelők forduljanak: a Londoni Vallásos Traktátus Társulat, Budapest, V., Hold-utca 3.

— **Új Messiás Párisban.** Páris az igazi hazája a jósoknak, a csodaorvosoknak, a különféle kotyvalékkal vagy ráolvasással gyógyító szenteknek. Nemcsak az alsóbb osztályok, hanem az intelligensebb emberek nagyrésze is hisz még a csodatevőkben, legalább is addig, amíg súlyos pénzáldozat révén, meg nem gyógyodik arról, hogy manapság már nem történnek csodák. A párisi kuruzslók száma most megsaporodott eggyel, aki alighanem nagy konkurenciát fog csinálni a többinek. *Négyszáz jeketébe öltözött zarándok élén bevonult a francia fővárosba az új Messiás, ahogy a hívők nevezik „La Mère“ (az anya), aki nem más, mint a híres „père Antoine“ özvegye.* Antoine atya, akinek a gyógyító melléknevet adták, Belgiumban, Liege közelében Jemeppe-sur-Meuseben gyógyította a betegeket egészen 1912-ig, amikor önmagán nem tudott segíteni és meghalt. Ebben az időben már mintegy 30,000 hívó volt hazájában, akik templomot is építettek „az atya“ tiszteletére. Férje halála után özvegye vette át az új felekezet vezetését, amelynek most Párisban akar új hívőket szerezni. A szektának egyetlen alapvető elve van: *a pusztá hit.* Vissza kell térni — azt mondják — minden vallás kezdetéhez, a hithez és meg kell azt szabadítani minden sallangtól, külsőségtől, ritustól és liturgiától. Az emberek egy különös fluidumban élnek, amely előbbi létük tetteinek és gondolatainak az extraktuma. Azelőtt az „Apa“,

most pedig az „Anyá“ irányítja a fluidumot, amely meggyógyít minden bajt, ha a beteg igazán hisz benne. Különben a földi szenvedések csak arra valók, hogy az embert felemeljék a tökéletesség legmagasabb fokára. „*Mère Antoine“ templomot építtetett Párisban a rue Verquiandban és ott fogadja a gyógyulást kereső betegeket.* A templomban aranybetűs felírás hirdeti a hitelvüket: Egyetlen orvosság tudja meggyógyítani az emberiséget: a „hit“. Az új gyógymód mindenestre kevésbé veszedelmes a többi kuruzslóénál. Hogy a betegeknek használ-e, az kérdés. „Antoine anyának“ azonban minden bizonnyal.

— **A bíróság és az eltörölt ünnepek.** A „Motu proprio“ pápai bullát úgy hajtják végre Magyarországon, hogy a magyar naptárakban a pápai motu proprio-val eltörölt ünnepnapokat is vörös betűkkel szedeti ki. Nem az a kérdés, hogy ünnepnapok-e azok, amelyeket a pápai bulla eltörölt, hanem az, hogy a bíróság minő álláspontra helyezkedik azokkal a napokkal, amelyek nem ünnepnapok és egymásik naptárban vörös betűkkel vannak mégis szedve. Az igazságügyminiszterium a pápai bulla megjelenése után rendeletet bocsátott ki. Ez a rendelet hivatkozik arra, hogy X. Pius pápa az 1911. évi július hó 2-án „Motu proprio de diebus Festis“ cím alatt kiadott iratában a híveket felmentette a mischallgatás kötelessége és a szolgai munka alól Urnapján, Karácsony, Húsvét és Pünkösd másodnapján, Gyertyaszentelő boldogasszony napján (február 2-án), Gyümölcsoltó boldogasszony napján (március 25-én) és Kisasszony napján (szeptember 8-án), e napoknak ünnepi jellegét azonban nem szüntette meg. Ennélfogva a megjelölt napokat az igazságügyi hatóságnak továbbra is ünnepnapoknak kell tekinteni. Ezeket a napokat királyi bíróságok, a királyi ügyészségek részére kiadott hivatalos naptárban továbbra is vörös betűkkel tüntetik fel. Az igazságügyminiszter rendeletéhez nem szólunk, a róm. kath. papság azonban itt csendes opposzióban van a pápai rendelettel. Mert hallgatagon az eltörölt ünnepek megülésére buzdítja a híveket.

— **Nyugtázás a Szabó Lajos segédlelkész segélyezésére dr. Fekete Gáborhoz 1913. évi december 28-tól 1914 január 23-ig beérkezett adományoknak:** Sárközy Sándor (Kiskunleháza) 3 K, Bódi Lajos (Seregélyes) 2 K, Sajtos Imre (Kenderes) 25 K, Veress Károly (Dombrád) 2 K, Varga Béla (Érköbölkút) 2 K, Kovács Géza (Kisoroszi) 1 K, Izsák Aladár (Somogyjád) 3 K, Kerekes Gyula (Matolcs) 2 K, Széles Pál (Matolcs) 2 K, Forró Miklós (Rókafalva) 4 K, Boros József tanár (Rimaszombat) 5 K, Tiba András (Hérmánszeg) 2 K, Jezerniczky Dániel (Mezőszakonya) 2 K, Takácsy Dániel (Brekiniska Pozsega m.) 2 K, Futó András (Tépe) 2 K, Szegedi ref. egyház 5 K, Kovács Ferenc (Dunaszentbenedek) 2 K, Bod Ferenc (Bakonszeg) 2 K, Bakonszegi ref. egyház 2 K, Fábrián Dénes (Kispest) 2 K, Földváry Jenő (Somogyudvarhely) 2 K, Pánczél Erzsébet (Gádoros) 1 K, Tóth Pál (Bogyiszló) 3 K, Eötvös Ferenc (Szakád) 2 K. Isten áldja meg a nemes szívű adakozókat! *Dr. Fekete Gábor.*

— **Helyreigazítás.** Becses lapjának folyó évi január 24-én megjelent számában „A Széll Kálmán utóda“ címen rövid közlemény látott napvilágot,

mely bizonyára téves információ alapján a valóságnak meg nem felelő hírt hoz a nagyszalontai papválasztás mostani stadiumáról. A hírből annyi igaz, hogy a presbitérium a volt segédlelkész, Debreczeni István úr meghívása mellett foglalt állást. A próbaszavazás azonban még nem történt meg. Hír szerint ez csak pár hét múlva fog végbemenni és amint a választó gyülekezet hangulatából egészen bizonyosra vehető, pályázatra megy a dolog, ami sokkal helyesebb is, tekintettel arra, hogy „az ország egyik legnagyobb református egyházának” lelkészi állásáról lévén szó, tért kell nyitni a legkiválóbb erők mérközésének. Helyreigazító soraim szíves közléséért köszönetet mondva mély tisztelettel vagyok kész szolgálja: *Szalontai válaszoló*. — A fenti helyreigazítást azzal a megjegyzéssel adjuk, hogy a tévesen közölt hírért egyedül a mi hibás értesülésünket terheli a felelősség. Szerk.

— **Búcsú-vétel.** Bán József, nagyzeréndi reform. lelkész, a községnek 44 év óta pásztorja, nyugalomba vonult, de egyúttal búcsút is mondott folyó hó 17. napján, talán örökre, annak a falunak, melynek oly hosszú időn keresztül volt lelki vezetője és amelyhez oly sok emlékek fűzték. Szomorú volt lelke, midőn a távozásra készült, s nem csóda, hiszen itt élte le csendes boldogságban, az Úr kertjében munkálkodva, a legszebb élet idejét! „Istenem”, mondotta, amikor a harang hívogató szava megszólalt, itteni tartózkodása utolsó napjaiban: „úgy fáj, hogy ez most már nem szól nekem, máskor nekem is szól!...” A bánat könnyei hullottak alá szeméből! A község lakossága vele érezett és szomorkodott! Napról-napra meghatóbb volt látni, hogy mint sereglik a nép hozzája, hogy feleségével való együttes megelégedést és boldogságot kívánjon a hű pásztorának, könnyek között, jövendő otthonában. Valahányszor csak a búcsúzásra került a sor, az elérzékenyedés könnyeivel teltek meg az itt maradtak szemei és sirtak, mint a tanítványok, amikor Mesterök körükből eltávozott. Megkönnyezték a hű pásztorát, kinek mindenkihez volt egy-egy jószágos s áldást kívánó szava, aki az ő nyáját, mely reá bízott, szép, kies helyeken legeltette. Még azok sem rejthették el a hála, a tisztelet és a szeretet könnyeit szemökben, akiket a hit elválasztott tőle, mert mindenkinek javát s boldogságát munkálta ő, a békességnek embere! Amikor elérkezett, az indulás napja és annak órája, akkor mintegy 300 lélekből álló sokaság vette őt körül, hogy búcsút intsen feléje. Embertársaitól szeretettelve hagyta itt azt a földet, amely táplálta őt! Vonatra szállott feleségével s a robogó vonattal hirtelen eltűnt a község előkelőségei, egyszerű polgárai, kicsinyjei és nagyjainak szemei elől, akik igaz szívvel kérték Istennek segítségét és áldását a távozókra. Adja Isten, hogy szívöknek reményei megvalósuljanak a más helyet választottaknak.

— **Az egyházak története.** A katolikusok arról is gondoskodtak, hogy a lelkészek rendes naplót vezessenek s abban az egyházközségek történetéről számot adjanak. Kívánatos volna az nálunk is minden tekintetben. A múlt eseményeinek megörökítésére is, az utódok tájékoztatásáért is. Ezekről egyik kath. püspök (Hornig) a következőket rendeli és adja elő: „Az egyházközségi-plebániái évkönyvek vezetését az 1858. évi esztergomi tartományi zsinat előírja. (Annales seu historiam parochiae... habeant parochi.

Tit. V. §. 6. Nr. 11.) Tudomása szerint egyházmegyéje legtöbb plebániájában eddig is feljegyezték a plebániában történt vagy reá vonatkozó fontosabb eseményeket, de mindenre kiterjeszkedő s rendszeresen megírt történetírásról alig lehet szó, azért a dolog nagyfontossága miatt a plebániái évkönyveknek a múltira is visszahatóan kötelező vezetését egész egyházmegyéje területére elrendelte, betartásának közvetlen ellenőrzését pedig a kerületi alesperesekre ruházta oly meghagyással, hogy arról hozzá évenként jelentést tegyenek. A „Historia parochiae” értékének emelése céljából szükségesnek tartja, hogy a munka megkezdésére, illetőleg folytatására a következő általános irányelveket szabja. I. Ahol plebániái évkönyveket eddig vagy egyáltalán nem vezettek, vagy a meglevők felette hiányosak, a „Historia parochiae” összeállításának első követelménye az anyaggyűjtés, melynek főbb forrásai: 1. rendezett plebániái levéltár; 2. helyi és szomszédos plebániák régibb s újabb egyházlátogatási okmányai; 3. anyakönyvek, melyek sok esetben értékes feljegyzéseket és okmánymásolatokat is tartalmaznak; 4. községi levéltár; 5. iskolaszéki jegyzőkönyvek; 6. idősebb s megbízható plebániái hívek előadása (hagyomány, népmondák). Az összegyűjtött s rendezett anyag feldolgozása legcélszerűbben tárgyi csoportosítás szerint történhetik a Visitatio Canonica szokásos sorrendjében. A visszamenőleg szerkesztett plebániái évkönyv folytatásánál különösen következő szempontok lehetnek irányadók: 1. A vallás-erkölcsi élet körvonalozása, nevezetesen: milyen a szentségekhez való járulás, szentmishallgatás, vasár-és ünnepnapok megszentelése, családi élet, gyermekszaporulat; törvénytelen születések; vadházasságok; önkéntes elválások; egyházi személyek tisztelete; esetleges botrányos szokások, bűnök stb. 2. Az új plebános életrajza, kineveztetése, nevelése. 3. Egyházi szolgálatban álló személyek életrajza; a községben tartott primicia. 4. A plebánia területén az istentisztelet rendje. 5. Egyházi épületek megújítása, restaurálása; új iskola szervezése. 6. Évi szentgyónások és áldozások. 7. Bérálás és egyházlátogatás. 8. Szentmisszió. 9. Jámbor társulatok, jótékonyági és kulturintézmények keletkezése, fejlődése és működése; szociális jelenségek, gazdasági állapotok, e téren történt változások. 10. Javadalmi változások, peres ügyek; a plebánia területén szokásos stóla. 11. Káplándispositiók; tanítói változások; templomgondnok-változások. 12. Új alapítványok. 13. Templomi szerelvények beszerzése; ennek ideje, eredete, restaurálás, ha értékes darabokról van szó. 14. Iskolaszékek újjászervezése. 15. Számadások, gyűjtések stb. 16. Egyéb nevezetesebb események, csapások (tűz, jég, vízáradás). Hangsúlyozni óhajtja, hogy személyek leírásánál mindig a szeretet és tisztelet vezéreljen, hogy történeti naplóba nem illő dolgok leírása kerültessek, végezetül nagy fontosságú okmányok egész terjedelmükben az évkönyvbe bevezetessenek. Legyen ki-ki pártatlan megítélője az eseményeknek, hogy így nemes szolgálatot tegyen a jövőnek”. Eddig a Hornig körlevele. Ezt az utasítást mi is aláírhatnánk.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.

Munkatársak: Soltész Elemér, dr. Veress István.

Egyszerű és különleges gyártmányú zseb-, inga-, fali- és ébresztő-órák szakszerűen lesznek javítva, jutányos árban Apródinál, Debrecen, Szent-Anna-utca 2. szám.

Különösen templomfestéseknél felhívjuk olvasóink figyelmét Schuller vállalatára Debrecen, Simonffy-utca 25. sz. Telefon 806. Költségvetés díjtalan.

Legolcsóbb karácsonyi ajándékok kaphatók

Hegedüs és Sándor

református irányú könyvkiadóhivatalában
Debrecen, Fiac-utca 34. sz. m.

Legelőszerebb rendelésnél a körülbelüli árt és kötés minőségét jelezni. Meg nem felelőt készséggel kicserélünk. — Ifjúsági iratokról készséggel szolgálunk külön jegyzékkel.

Zsoltárok :

Legkisebb zsebkötés, 12 cm. magas, 8 cm. széles.
Bőrkötésben, diszes aranyozott táblával 1 K 70 f
Vászonkötésben, aranyozott kehellyel 3 K — f
Egész bőrkötésben 6—40 kor.-ig, csontkötésben 5—24 kor.-ig.

16° alakban, 14 cm. magas, 11 cm. széles.
Vászonkötésben 1 kor. 20 fillértől 3 koronáig.
Bőrkötésben 2 kor. 40 fillértől 35 koronáig.
Fehér csontkötésben 4 koronától 18 koronáig.
Fekete csontkötésben 4 kor. 50 fillértől 11 koronáig.
Gyöngvház, teknősbéka-kötésben 8—14 koronáig.
Bársonykötésben 6 koronától 24 koronáig.

8° alaku zsoltárok 18 cm. magas, 11 cm. széles.
Vászonkötésben 1 korona 60 fillértől 4 koronáig. — Bőrkötésben 3—6 kor. — Fehér csontkötésben 6—8 kor. —
4° alaku nagy templomi énekesek, 24 cm. magas, 18 cm. széles.
Félvászonkötésben 8 K. — Vászonkötésben 9 K. — Félbőrkötésben 10 K. — Egész bőrkötésben, aranymetszéssel 12 K.

Imakönyvek (legszebb ajándék):

16° Zsoltár és Révész, Isten című imakönyve egy diszes selyemmel bélelt kapesos dobozban, legfinomabb parnázott, sima borjubőrkötésben 30 kor. — Barkóczyné Dömök Antónia kis alakú női imakönyve kapható 1 koronától kezdve a legfinomabb kötésig. — Révész Bálint: Isten az én szívemnek kősziklája című imakönyv 1 koronától kezdve a legfinomabb kötésig. — Révész Bálint imakönyve 8° alakban 3—20 kor.-ig. — Rozgonyi János gyermekimakönyve kis alakban 80 fillértől 6 koronáig. — Szikszay: Keresztényi tanítások és imádságok 3—, 3-60, 5— és 10— korona.

Szab. Grazer-féle

egészségügyi papir.

El az ujság-papirral! Kulturszükséglet!

Ezen papir egyenként hajtogatva és egymásba kapcsolva jön forgalomba. Használata megóvja az emberiséget fekélyek és ragályozástól, mely a tisztátalan papir igába hajtásával állandó veszéllyel jár az egészségre. Eddig példátlan olcsó árban árusítom ezen cikkeket, miért is a legkisebb keresetű kézimunkás fülkéjéből sem szabad hiányozni.

ÁRA :

Egy csomag 500 drb barnapapir (Grazer-féle) 30 fill.
Egy csomag 500 drb fehérpapir (Grazer-féle) 36 fill.
Egy drb hozzávaló tömör, elegáns tölgyfa-szekrényke, elzáró tolóajtóval 2 K 40 f

Mihály Sámuel

papirkereskedés, irodaberendezési szaküzlet, villanyerőre berendezett könyvnyomdai iparüzem
DEBRECEN, Piac-utca 30. sz. (Korzó.)

Alapított 1891.

Alapított 1991

Férfi ingek, lábravalók,
Harisnyák, zsebkendők,
Selyem moaréék papi palástra,
Női divatszövetek,
Delainek,
Mosó vелеzek, flanelek,
Kész női ingek, ágyhuzatok,
Paplanok, matracok,
Szőnyegek és függönyök,
Ágyterítők

olcsó, szabott árakon

kaphatók

Szabó Lajos fiai cégnél

~ DEBRECEN, RÓZSA-UTCA. ~

